

HAAGA-HELIA
ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

KEHITTÄMISHANKE 2008-2009

Laura-Maija Hero

**Kuvataideopettajien maisteriohjelma verkko-opetuksena.
[Virt@a](#) kehittämässä.**

Tekijä / Tekijät		
Hero, Laura-Maija		
Hankkeen nimi		
Kuvataideopettajien maisteriohjelma verkko-opetuksena. Virt@a kehittämässä.		
Kehittämishanke	Aika	Sivumäärä
	Marraskuu 2008 - Tammikuu 2009	18
Tiivistelmä		
<p>Ammatillisen Opettajan pedagogisiin opintoihin tein kehityshankkeen Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatuksen osaston Virt@-koulutuksesta, joka on verkko-opiskeluun perustuva kuvataideopettajien maisteriohjelma. Hankkeen yleisenä tavoitteena on osallistua verkossa tapahtuvan kuvataideopetuksen kehittämiseen. Virt@-hankkeen spesifinä päämääränä on antaa tulevalle Aalto -yliopistolle kehitysnäkymiä, etenkin kun neljättä Virt@-koulutusta ei ole suunnitteilla. Hankkeessa kirjoitin viisi artikkelia, jotka voidaan myöhemmin julkaista sopivissa yhteyksissä, esim. Taikin julkaisuissa tai Internet keskusteluissa. Selvitin opettajiston näkemyksiä Virran kehittämiseksi, ja toisaalta pureuduin oppilaiden antamaan palautteeseen. Oppilaiden palautekyselyjä käydään läpi kolmelta lukukaudelta, lisäksi oppilaiden kanssa käytiin lukuisia keskusteluja suoran palautteen keräämiseksi. Kehitysehdotukset perustuvat näin ollen opettajien artikkeleihin ja lausuntoihin, sekä oppilaskyselyihin ja oppilashaastatteluihin.</p> <p>Hankkeen loppuraportissa esitän kehitysehdotuksia em. tutkimusten perusteella. Yhtenä ratkaisuna etätyön hankaluuteen voitaisi etsiä Second Life tyyppisiä visuaalisia alustoja, joissa kuvan julkaiseminen ja 3Dnä oleminen on luonnollisempaa. Olisi ensiarvoisen tärkeää saada opiskelija sitoutumaan oppimisympäristöön samalla tavalla kuin nykyisin sitoudutaan Facebookiin: alusta koetaan MINUN omaksi huoneeksi, olen kiinnostunut MINUN ystäväistäni, ja omieni tekemisistä. Esim. Moodlessa käydään vierailmassa pakon edessä, mutta Facebookiin tahdotaan mennä jokaikisessä välissä. Jos koulutus alustat innostaisivat samanlaiseen ”oleiluun” netissä, olisi yhteisöllisyyden muodostuminen luonnollisempaa. Videoneuvottelujen mahdollistaminen on ensimmäinen askel, mutta siihenkin on haastavaa saada omat teokset esille mahdollisimman suotuisalla tavalla. Teosten ja harjoitustöiden esittely verkkogallerioissa on vielä aivan lapsenkengissä. Useat teokset vaativat kolmiulotteista havaintoa, ja toimivat vain ja ainoastaan ajassa ja paikassa. Videoiden ja virtuaaliympäristöjen tehtäväksi voisi tulla paikkamaan tätä kuilua.</p> <p>Koulutuksen avoin ja kannustava ilmapiiri yhdistettynä visuaalisempiin alustoihin on varmasti hyvä lähtökohta tässä prosessissa, mutta tarvitaan vielä tutkimusta siitä miten prosessi rakentuu ja miten sitä voidaan tukea, kun kuvataiteen opiskelu tapahtuu verkkoyhteisössä.</p>		
Avainsanat		
Taideteollinen korkeakoulu, Taik, taidekasvatus, Virt@, kuvataideopettaja, taide		
Keywords		
Säilytyspaikka		
Haaga-Helia AMK/ Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Muita tietoja		

Sisältö

1. Johdanto	4
2. Kuvataideopettajien maisteriohjelma verkko- opetuksena. Mikä kumman Virt@?	5
3. Virran oppimisympäristöt	6
4. Opettajiston kokemuksia verkko-opetuksesta	8
5. Opiskelijoiden kokemuksia verkko-opetuksesta	9
6. Virta III – kolmen lukukauden palautteet	11
7. Mitä Virran jälkeen? Kehitysehdotuksia	16
8. Linkit ja lähteet	18

1. Johdanto

Peruskoulussa ja lukiossa on pitkään ollut pula pätevistä kuvataiteen opettajista erityisesti haja-asutusalueilla. Ongelma on tuttu myös pienille ja keskisuurille kaupungeille. Taideaineiden koulutuspalvelujen suhteen lapset ja nuoret ovat siten hyvin eriarvoisessa asemassa asuinpaikkakunnasta riippuen. Tätä puutetta paikkaamaan on Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatuksen laitos järjestänyt pätevöitämiskoulutusta, jotta kuvataiteen opettajat saisivat Taiteen maisterin koulutuksen, joka sisältää aineenopettajan pedagogisen pätevyyden. Tämä Virt@ -koulutus on suunnattu erityisesti haja-asutusalueilla toimiville ja muodollista pätevyyttä vailla oleville opettajille. Opinnot perustuvat opiskelijan aiempaan taiteelliseen tai pedagogiseen koulutukseen ja opetuskokemukseen. Koska koulutus järjestetään pääosin verkko-opetuksena, on opiskelu mahdollista opetustyön ohella. Valmistuneet sijoittunevat pääasiassa niihin kouluihin ja oppilaitoksiin, joissa ovat toimineet epäpätevinä opettajina.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että viimeinen Virt@ -koulutusputki on käynnissä oleva Virt@ III, josta valmistutaan vuonna 2010. Nyt on aika punnita, mitä Virroista ollaan opittu, miten verkko-opetusmuoto onnistui, ja kuinka kuvataiteen ja kuvataidekasvatuksen verkko-opetusta voidaan kehittää. Siksi tein kehityshankkeeni Ammatillisen opettajan pedagogisiin opintoihini juuri tästä aiheesta. Koska suoritan oman pedagogisen pätevyyteni myös verkkototeutuksena Vespa 2008ssa, on ollut mielenkiintoista verrata näitä kahta verkkototeutusta.

Hankkeeni tavoitteena on osallistua kuvataiteen verkko-opetuksen kehittämiseen verkko-opettajan ja opettajaopiskelijan näkökulmia punniten. Opettajien näkökulmat tulevat hyvin esille heidän julkaisemistaan lukuisista artikkeleista ja tiedeblogeista. Opiskelijoiden näkökulmasta katsottuna Virrasta on lukukausittain suoritettu opiskelijakyselyitä, joita tarkastelen rajatusti verkkossa opiskelun näkökulmasta. Olen käynyt luottamuksellisia kahdenvälisiä keskusteluja ja seurannut opiskelijoiden blogikirjoittelua. Lisäksi käytän lähteinä verkko-opetuksesta julkaistua kirjallisuutta ja nettikeskustelua, sekä Virrasta julkaistuja artikkeleita.

2. Kuvataideopettajien maisteriohjelma verkko-opetuksena. Mikä kumman Virt@?

Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatuksen osaston projektimuotoinen Virt@ -koulutus perustuu pääosin verkko-opetukseen ja yliopistojen väliseen yhteistyöhön. Virt@ -koulutus on suunnattu erityisesti haja-asutusalueilla toimiville ja muodollista pätevyyttä vailla oleville kuvataiteen opettajille. Opiskelijoilta edellytetään taiteellinen tai pedagoginen pohjakoulutus ja kuvataiteen opetuskokemusta. Opintojen myötä opiskelijat saavat taiteen maisterin tutkinnon ja kuvataideopettajan pätevyyden.

Kaksi ensimmäistä Virt@ -koulutusprojektia toteutettiin vuosina 2001-2007 ja kolmas alkoi elokuussa 2007 ja päättyi 2010. Virt@-koulutus järjestetään Opetusministeriön erillisrahoituksella osana ns. opettajankoulutuksen laajennusohjelmaa. Virt@ II koulutukseen oli noin 260 hakijaa ja ensimmäiseen koulutukseen 190. Kumpaankin valittiin 60 opiskelijaa. Opinnot perustuvat opiskelijan aiempaan taiteelliseen tai pedagogiseen koulutukseen ja opetuskokemukseen. Useimmilla opiskelijoilla on taiteellinen pohjakoulutus, kuten kuvataiteilijan, valokuvaajan, mediataiteilijan, keraamikon, muotoilijan tai arkkitehdin koulutus. Pedagogisen pohjakoulutuksen omaavilla on yleensä taustalla luokan- tai aineenopettajan opinnot. Lähiopetusta on vain viidestä kuuteen viikkoa lukuvuodessa.

Virt@-koulutusten yleisenä tavoitteena on tukea kuvataiteen ja taideteollisen alan verkko-opetusmenetelmien kehittämistä. Käytännössä tämä merkitsee kokonaisvaltaista toimintamallien arviointia ja uudistamista. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jolla on myös yleisempää käyttöarvoa taidealan koulutuskysymysten ratkaisemisessa.

Virt@-koulutuksessa opinnot toteutetaan projektimuotoisena ja pääosin verkko-opiskeluna. Lähiopetusta on vain 5-6 viikkoa lukuvuodessa. Opiskelijat suorittavat taiteen maisterin tutkinnon kuvataideopetuksen koulutusohjelmassa kolmessa vuodessa. Opintojen laajuus on n. 60–100 ov riippuen opiskelijan taustasta: opinnot perustuvat opiskelijan aiempaan taiteelliseen tai/ja pedagogiseen koulutukseen ja alan opettajakokemukseen. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS). Monet opintojaksot on rakennettu siten, että opiskelu perustuu opetussisältöjen soveltamiseen ja kokeiluun omassa opetustyössä ja kokemusten jakamiseen verkkoympäristössä.

3. Virran oppimisympäristöt

Virta III -koulutuksessa käytetään useita oppimisympäristöjä. Oppimisympäristön valinnan suorittaa kurssin opettaja. Eri kursseilla saattaa olla käytössä eri ympäristöjä. Seuraavassa on lueteltu joitain Virta III -koulutuksessa käytettäviä oppimisympäristöjä. Salasanat ovat oppimisympäristökohtaisia ja luodaan aina kun osallistut oppimisympäristöä käyttävälle kurssille. Salasanat ovat henkilökohtaisia, ei ryhmille.

Virt@ koulutuksessa on käytössä neljä verkko-oppimisympäristöä: Fle3, Moodle, MimerDesk ja Optima. Vain jälkimmäinen on kaupallinen ympäristö, muut perustuvat ns. avoimeen koodiin. Useisiin verkko-oppimisympäristöihin perehtyminen katsotaan osaksi tulevan kuvataideopettajan ammatillista kompetenssia. Yhden kurssin puitteissa käytetään kuitenkin vain yhtä ympäristöä. Teknisten ratkaisujen toteutus tapahtuu asiantuntijoiden ja yksiköiden yhteistyönä. Taideteollisessa korkeakoulussa erityisesti Media Laboratorio ja Virtuaaliyliopisto ovat tarjonneet arvokasta tukea. Opettajilla on omistusoikeus opetukseensa. Opettajien ”pääoma” on heidän pedagoginen asiantuntijuutensa. Opettajilta ei osteta oppimateriaalia vaan hyvä oppimisprosessi. Yleisenä tavoitteena on avoin opetus ja avoin oppimateriaali.

Käytännössä vain osa kurssien aineistoista, oppimateriaaleista ja prosesseista on muiden kuin osallistujien saavutettavissa. Kaikille avoimen osuuden laajentaminen on pedagogisesti perusteltua, mutta myös haaste opettajille siitä, missä määrin he ovat valmiit asettamaan oman opetuksensa julkisesti esille, muiden arvioitavaksi ja käytettäväksi. Opettajien kannustaminen verkko-opetukseen sisältää myös muutosvastarinnan prosessoinnin. Työyhteisölle verkko-opetuksen yhteinen suunnittelu voi parhaimmillaan tarjota neutraalin tilan kaiken opetuksen uudelleen arviointiin ja kehittämiseen. Kun opetusta on ajateltava uudesta lähtökohdasta, on helpompi käsitellä oppiaineisiin ja opettajiin sitoutuneita opetusperinteitä. Verkko-opetukseen soveltuvien vaihtoehtoisten menetelmien kehittämistä käytetäänkin nykyisin keinona työyhteisön pedagogisten toimintatapojen ja toimintakulttuurin, myös johtamisen kokonaisvaltaiseen uudistamiseen. Yleisellä tasolla kyse on siirtymisestä yksilöllisestä työstä kohti yhteisöllistä tiedon jakamista ja rakentamista. Se sisältää myös mahdollisuuden työyhteisön käsitteen laajentamiseen esimerkiksi oppilaitosten välisen opetuksen avulla. (Raevaara 2007)

Seuraavassa listaan linkit oppimisympäristöihin ja käytettäviin välineisiin:

Moodle ([Virt@koulutuksen](#) pääoppimisympäristö)

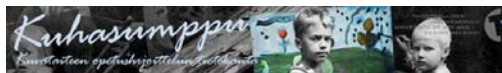
Kirjautuminen:

<http://moodle.uiah.fi>

Tietoa Moodle-oppimisympäristöstä:

<http://moodle.org/>

Kuhasumppu (Kuvataiteen opetusharjoittelun sivusto)

<http://kuha.uiah.fi>

Kuvataideopetuksen historia-arkisto

<http://tka.taik.fi/tka/>

FLE3

Kirjautuminen:

<https://virtu.uiah.fi/ant/>

Tietoa Fle3-oppimisympäristöstä:

<http://fle3.uiah.fi/>

Portfoliotyökalu. Portfolion tarkoituksena on tukea opiskelijan taiteellista toimintaa koulutuksen aikana sekä esitellä kursseilla tuotettuja kuvia.

Etusivulle:

<http://portfolio.virta3kurssit.fi/site/etusivu/>

4. Opettajiston kokemuksia verkko-opetuksesta

Virt@-koulutusohjelman opettajakaartin muodostavat professori, koulutusohjelmajohtaja Martti Raevaara, Lehtori Esa Salmio sekä 2 assistenttia. Kurssuja opettavat Taikin opettajat sekä vierailevat luennoitsijat ja taiteilijat.

Seuraavassa esittelen Virt@ koulutuksessa kehitettyjä ja käytettyjä pedagogisia toimintamalleja. Lisäksi tarkastelen niistä saatuja kokemuksia koulutusohjelmajohtaja Martti Raevaaran artikkelien perusteella, sekä niiden keskustelujen pohjalta, joita olen käynyt Virran opiskelijoiden kanssa vuoden 2008 syksyllä.

Virran opiskelijakaartin muodostavat siis epäpätevät kuvataiteen opettajat kautta maan. Lähiopetuspisteitä on Kajaanissa, Jyväskylässä sekä Hämeenlinnassa, joten Helsinkiin saakka ei tarvitse matkustaa välttämättä ollenkaan. Virran opiskelijat voivat kyllä osallistua Taikissa järjestettävään opetukseen mahdollisuuksiensa mukaan, sillä heillä on opiskeluoikeus Taikin valinnaisiin kursseihin joihin mahtuu mukaan.

Opiskelijalta ei edellytetä aikaisempaa suuntautumista verkko-opetukseen tai sen erityisosaamista. Tieto- ja viestintäteknologian hyväksikäyttö ei ole ollut korostetussa asemassa kuvataiteenopetuksessa aiemmin, mutta nykyisin on kuvataiteenopettajan kouluttauduttava siihenkin. Kuvataiteen opettajalta odotetaan pätevyyttä käyttää tietotekniikkaa hyödyksi opetuksessa, esim. digitaalinen valokuvaus, digitaalinen videoiden editointi, kuvataiteellisten teosten julkaiseminen Internetissä jne. asettavat monille kauan sitten valmistuneille opettajille uusia haasteita. Monesti yläasteen ja lukion oppilaat käyttävät vaivatta tietotekniikkaa julkaisemisessa ja yhteisöllisessä harrastamisessa, ei pelkästään pelaamiseen. Opettajan on hyvä tuntea oppilaidensa maailmaa, muuten yhteinen kieli ja sitä kautta yhteys oppilaisiin voi jäädä muodostumatta ja sukupolvien välinen kuilu kasvaa. Opettajan on tunnettava oppilaita kiinnostavat aiheet, koska kuvataiteen opetuksessa nykyisin pyritään aihelehtöiseen opetukseen jota sitten tekniikka seuraa. ”Tieto- ja viestintäteknologian kehitys pakottaa ja rohkaisee pohtimaan ja arvioimaan uudelleen omia opetusmenetelmiä, sisältöjä ja toimintatapoja. Se vaatii valmiutta sietää epävarmuutta ja sisältää epäonnistumisen mahdollisuuden. Toisaalta juuri epävarmuus voi avata uusia ajattelutapoja ja johtaa vaihtoehtoihin ratkaisuihin.” sanoo Martti Raevaara artikkelissaan ”[Developing teaching practices of e-learning in art and design education.](#)” InSEA 2007 Congress publication on CDrom, Heidelberg and Karlsruhe.

Virt@ koulutuksessa on alusta saakka pyritty korostamaan, että opiskelijat ovat ”samassa veneessä” opettajien kanssa kehittämässä kuvataiteen verkko-opetukseen ja opiskeluun sopivia menetelmiä. Opiskelijoiden monialainen asiantuntijuus ja intensiivinen verkko-opiskelu antavat tähän hyvän pohjan. Varsinkin alussa opettajilla oli vaikea arvioida verkko-opetuksen ja -opiskelun

vaatimaa aikaa ja työmäärää. Kurssit olivat usein ylikuormitettuja oppimateriaalista, tehtävistä ja tenteistä. Opettajat olivat myös yllättyneitä opiskelijoiden ohjauksen ja opintosuoritusten arvioinnin vaatimasta suuresta työmäärästä. Tähän vaikutti mitä ilmeisemmin osaltaan se, että useimmat opettajat ja opiskelijat olivat samanaikaisesti aloittelijoita verkkotyöskentelyssä. (Raevaara 2007)

Aikaa ja energiaa kului välineiden ja verkkoympäristöjen käytön opetteluun. Verkko-opetus edellyttää yleensä tiimityötä, jossa opettajan lisäksi on kahdesta kolmeen muuta asiantuntijaa (tuottaja, tekninen tuki, opettajatuutori). Eri tahojen keskusteluun ja neuvonpitoon menee aikaa, tarvitaan yhteistä kieltä, sopimuksia toimintatavoista ja aikatauluista. Verkkoympäristö ja tiimityö lisäävät opetusprosessin julkisuutta. Kurssien tuotantoprosessi, suunnittelu ja valmistelu muodostavat merkittävän osan kurssien kokonaisuudesta. Opetuksen käsite muuttuu, ja jo tämä aiheuttaa joissain opettajissa hämmennystä. (Raevaara 2007) Perinteisestä opettajan roolista joudutaan luopumaan, kun opetuksesta tulee ohjaamista, jossa oppilas itse on vastuussa oppimisestaan enemmän kuin aikaisemmin.

Opetusmenetelmien käyttöä kannustetaan kokeilemaan erilaisia opetusratkaisuja myös omissa kouluissaan. Edistyminen tapahtuu tekemällä, kokemuksia keräämällä ja analysoimalla sekä parhaita käytäntöjä jakamalla. Innovatiivisia ratkaisuja voidaan löytää pieninkin askelin ja hyvän etäopetuskurssin voi toteuttaa useilla eri tavoilla. Opettajia ei pakoteta tietyn oppimisympäristön tai opetusmenetelmän käyttöön. Heille esitellään erilaisia vaihtoehtoja ja kokemuksia, mutta valinta ja soveltaminen tapahtuvat opettajien sisällöllisen asiantuntemuksen pohjalta. Käytännössä tämä tarkoittaa erilaisten opetusmenetelmien ja –välineiden kirjoa. Usein kokonaisuus muodostuu erilaisia elementtejä, kuten kurssin www-sivuja, oppimisympäristöjä, tietokantoja, sähköpostin käyttöä, videoneuvottelua tai linkkilistoja yhdistelemällä. Tätä Martti Raevaara kutsuu ”legopalikkamenetelmäksi”, jossa tavoitteena ei ole kaikkeen sopivan ja kaiken kattavan kokonaisuuden, ”megaympäristön” luominen vaan jokaisen kurssin omiin tarpeisiin ja tilanteisiin mahdollisimman hyvin soveltuvien elementtien löytäminen ja yhdistäminen.

5. Opiskelijoiden kokemuksia verkko-opetuksesta

Seuraavassa tarkastelen opiskelijoiden palautetta Virta II kyselyiden pohjalta, sekä nyt käynnissä olevan Virta III palautteita kolmelta lukukaudelta. Keskityn tarkastelemaan nimenomaan verkko-opiskelua koskevaa palautetta, sillä tämän hankkeen tarkoituksena on juuri verkko-opiskelun kehittäminen visuaalisilla aloilla. Virta II:n palautteet on analysoinut Professori Martti Raevaara omia kokemuksiaan peilaten, Virta III:n palautteita ei ole vielä analysoitu – sen teen tämän kehityshankkeen puitteissa Taidekasvatuksen

laitoksen avuksi. Virta II:n palautteet tullaan arvioimaan viranpuolesta vasta 2010, kun kolmas ja viimeinen Virta saadaan päätökseen.

Virran opetussuunnitelman pedagogisena ideaalina on Raevaaran mukaan ”aktiivinen, motivoitunut ja itsenäinen aikuisopiskelija, joka rakentaa oman henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa aikaisemman koulutuksensa ja työkokemuksensa pohjalle, ja kykenee vielä tarvittaessa yhdistämään opiskelun ja opetustyön.” Käytännössä tämä on suuri haaste, vaikka opiskelijoiden palaute Virta II:sta on ollut pääosin erittäin myönteistä ja kannustavaa, ja vaikka opiskelun ja työn yhdistäminen ei ole aina helppoa. Etäopiskelu vaatii runsaasti aikaa, työtä ja omaa aktiivisuutta. Käytännön taitojen opettelu etänä on erityisen haastavaa. Ajan ja paikan vapauden harha paljastuu viimeistään siinä vaiheessa, kun opiskelija ryhtyy järjestämään ja ylläpitämään omaa opiskeluympäristöään: laatii itselleen aikataulun opintosuoritusten tekemiseen, järjestää välineet, tilat ja verkkoyhteydet, hankkii tarvittaessa apua tietoteknisiin ongelmiin ja pyytää omasta työpaikastaan vapaata opiskeluun.

Ensimmäisessä Virt@ koulutuksessa viisi opiskelijaa keskeytti opintonsa ensimmäisen syyslukukauden aikana. Pääasiallisen syynä oli, että he eivät etukäteen riittävästi tiedostaneet etäopiskelun vaatimaa aikaa, työ määrää ja erityisesti arkipäivään liittyviä järjestelyjä. Virt@ II koulutuksen alussa asia nostettiin korostetusti jotta tältä ongelmalta vältyttäisiin.

Virta II Palautekyselyjen perusteella opiskelijat ovat erittäin sitoutuneita ja motivoituneita ja käyttävät runsaasti aikaa opiskeluun. Useimpien mielestä opinnot ovat olleet heille hyvin tarpeellisia ja antoisia ja he näkevät opiskelun henkilökohtaisen merkityksen suurena. Opintojen ilmapiiri on tukenut hyvin oppimista ja opetusohjelmassa esitetyt tavoitteet ovat vastanneet opetusta. Opiskelijoiden oman työpaikan tuki on vaihdellut runsaasti. Monien kohdalla oman koulun rehtori on kannustanut opiskelua esimerkillisesti, mutta valitettavasti myös monet ovat kohdanneet kateutta ja vastustusta koulun muiden opettajien taholta saadakseen edes hieman joustoa opiskelua varten. Viime kädessä vastuu opiskelun ja opetustyön yhteen sovittamisesta ja opiskelun pitämisestä ensisijaisena on kuitenkin opiskelijalla. Tämä vaatii sekä omien voimavarojen tuntemista että hyvää etukäteissuunnittelua.

Virt@ koulutus on tuottanut hyvin tutkintoja. Lopputyöprosessin onnistuminen vaikuttaa merkittävästi tutkinnon loppuun saattamiseen. Keskenäinen lopputyö (pro gradu) heijastuu myös opiskelijan motivaatioon suorittaa muut mahdollisesti puuttuvat opinnot valmiiksi. Verkkokoulutuksessa irtaantuminen opiskelijayhteisöstä on helpompaa kuin kontaktiopetuksessa ja tämän takia sitoutumiseen ja yhteisön tukeen on kiinnitettävä erityistä huomiota lopputyövaiheessa. Opiskelijat kokoavat lopputyönsä idealuonnokset, suunnitelmat, tekstit ja lähdeaineistot kaikille opiskelijoille ja opettajille avoimeen verkkoympäristöön. Työtä lähestytään eri näkökulmista kursseilla ja vertaisryhmätyöskentelyn avulla siten, että opiskelijan on mahdollista liittää tehtäväsuoritukset myös työnsä osaksi. Ideoiden jakaminen, kehittäminen, kommentointi ja palautteen antaminen tapahtuvat yhteisöllisessä työskentelyssä ja yhteisellä alustalla. Tämä tekee myös lopputyön etenemisen

helpommin havaittavaksi. Kurssien opettajia ja lopputöiden ohjaajia ei veloiteta yhteistyöhön opetuksen toteuttamisessa, jos he eivät sitä halua, mutta yhteisen verkkoalustan avulla heidän on mahdollista seurata kunkin opiskelijan lopputyöprosessin etenemistä ja suunnata ohjaustaan sopivasti ajoitetulla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

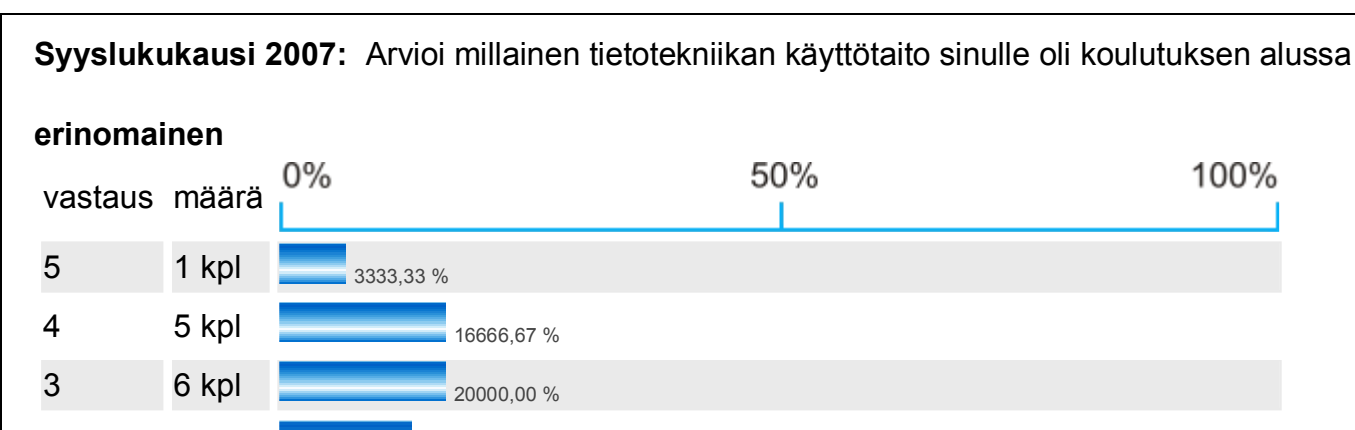
6. Virta III – kolmen lukukauden palautteet

Kolmannessa Virta –koulutusohjelmassa monet alkuvaikeudet on jo voitettu. Oppimisympäristöt toimivat, opettajat osaavat käyttää välineitä, ja tukipalvelut on rutiinia. Ensimmäisen Virta koulutuksen oppilaat kuvailivat omissa palautteissaan vuolaasti etätyön mahdottomuutta, erityisesti juuri oppimisympäristöjen toimimattomuutta, opettajien etääntymistä, yksin ja unohdetuksi tulemisen tunteita lähijaksojen välillä. Ärsyyntyminen kohdistui pääasiallisesti juuri huonosti toimivaan tekniikkaan, ei niinkään opetuksen sisältöihin.

Kolmannesta Virrasta on tehty toistaiseksi kolme lukukausikyselyä: syyslukukaudelta 2007, kevät lukukaudelta 2008 sekä syyslukukaudelta 2008. Palautteet on nähtävissä täällä

<https://secure.uiah.fi/lukukausipalaute/index.php?page=sela> Kyselyt on suorittanut lehtori Esa Salmio, ja niiden vastaajien määrä vaihtelee 12-29 opiskelijassa.

Ensimmäiseksi tarkastelen opiskelijoiden omaa arviota tietotekniikan käyttötaidoistaan enne koulutusta ja nyt koulutuksen kuluessa. Alla olevassa kuvassa on alekkain kolmen lukukauden vastaukset. Jokaisen lukukauden palautteessa voidaan havaita, että opiskelijat arvioivat oman tietotekniikan käytön parantuneen huomattavasti koulutusohjelman myötä. Tämä on kiinnostava seikka, koska siten voidaan olettaa, että kyseessä olevat kuvataiteen opettajaksi pätevoityvät voivat näin kehittyä myös ammatillisesti: opiskelijat pääsevät hyötymään uusien medioiden käytöstä kuvataiteen tunteilla ja siten opettajan ajanmukaisesta pätevyydestä.

2 2 kpl 6666,67 %

1 1 kpl 3333,33 %

huono

23) Arvioi millainen tietotekniikan käyttötaito sinulla on nyt

erinomainen

vastaus määrä 0% 50% 100%

5 1 kpl 3333,33 %

4 13 kpl 43333,33 %

3 1 kpl 3333,33 %

2 0 kpl 0,00 %

1 0 kpl 0,00 %

huono

Kevät lukukausi 2008: Arvioi millainen tietotekniikan käyttötaito sinulle oli koulutuksen alussa

erinomainen

vastaus määrä 0% 50% 100%

5 3 kpl 5172,41 %

4 13 kpl 22413,79 %

3 9 kpl 15517,24 %

2 1 kpl 1724,14 %

1 3 kpl 5172,41 %

huono

23) Arvioi millainen tietotekniikan käyttötaito sinulla on nyt

erinomainen

vastaus määrä 0% 50% 100%

5 4 kpl 6896,55 %

4 17 kpl 29310,34 %

3 8 kpl 13793,10 %

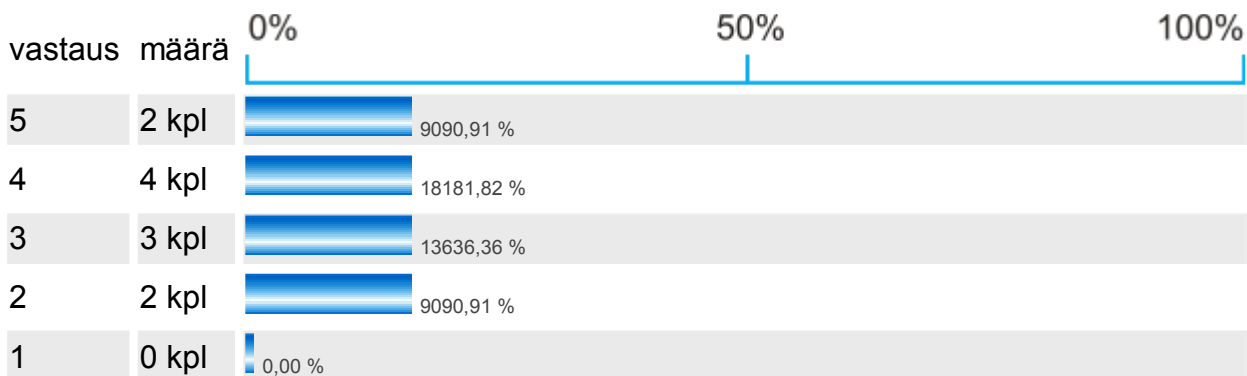
2 0 kpl 0,00 %

2	0 kpl	0,00 %
1	0 kpl	0,00 %

huono

Syyslukukausi 2008: Arvioi millainen tietotekniikan käyttötaito sinulle oli koulutuksen alussa

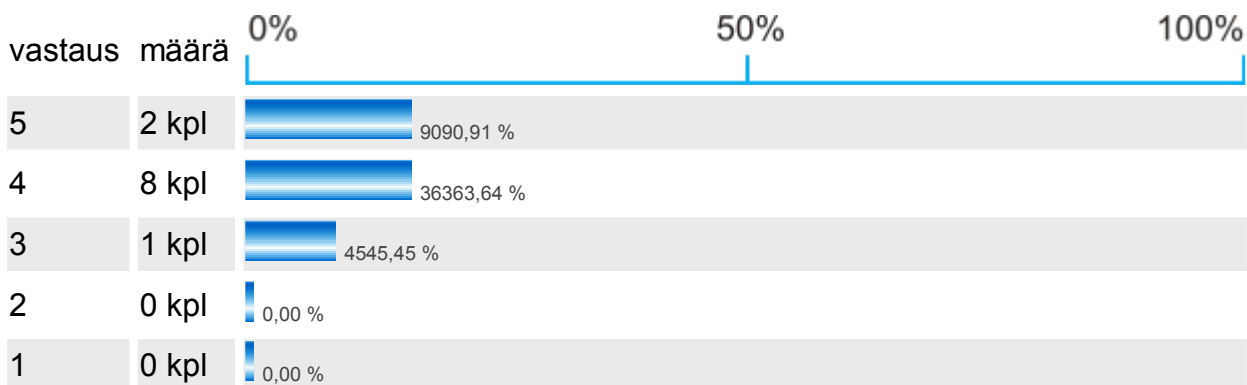
erinomainen

huono

23) Arvioi millainen tietotekniikan käyttötaito sinulla on nyt

erinomainen

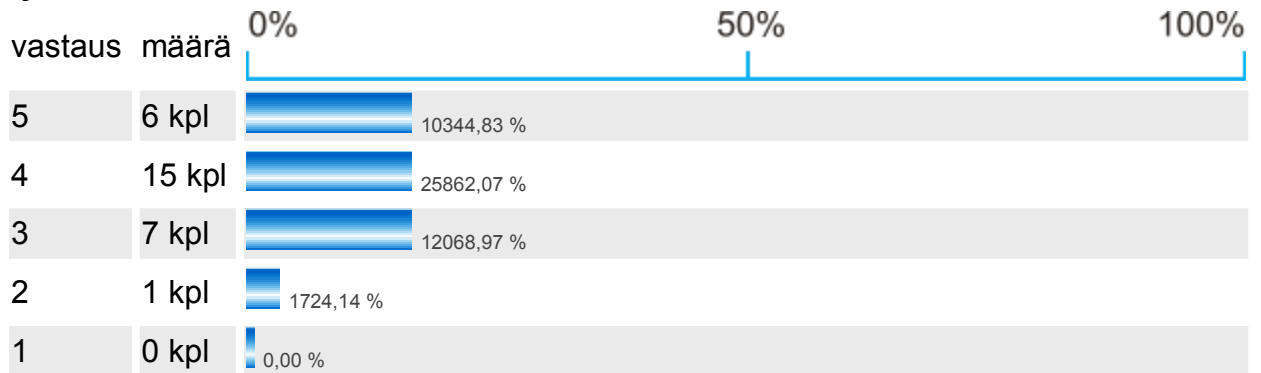

huono

Seuraavaksi tarkastelen koulutuksessa käytettyjen opetus- ja työtapojen sekä oppimisympäristöjen vaikutusta oppimiseen. Opiskelijoilta kysyttiin: "Arvioi miten koulutuksessa käytetyt opetus- ja työtavat sekä oppimisympäristöt ovat tukeneet kokonaisuutena oppimistasi". Huolestuttavaa on, että syyslukukaudella 2008 yksikään ei ole ollut sitä mieltä, että työtavat ja työympäristöt olisivat tukeneet hyvin opiskelijan omaa oppimista. Muinakin lukukausina tulokset ovat asetettuihin tavoitteisiin nähden vain keskinkertaisia. Tavoitteenahan on ollut luoda hyvin toimivat työtavat ja alustat, eikä oppimisympäristökään enää ole kovin uusi.

Syyslukukausi 2007: 4) Arvioi miten koulutuksessa käytetyt opetus- ja työtavat sekä oppimisympäristöt ovat tukeneet kokonaisuutena oppimistasi

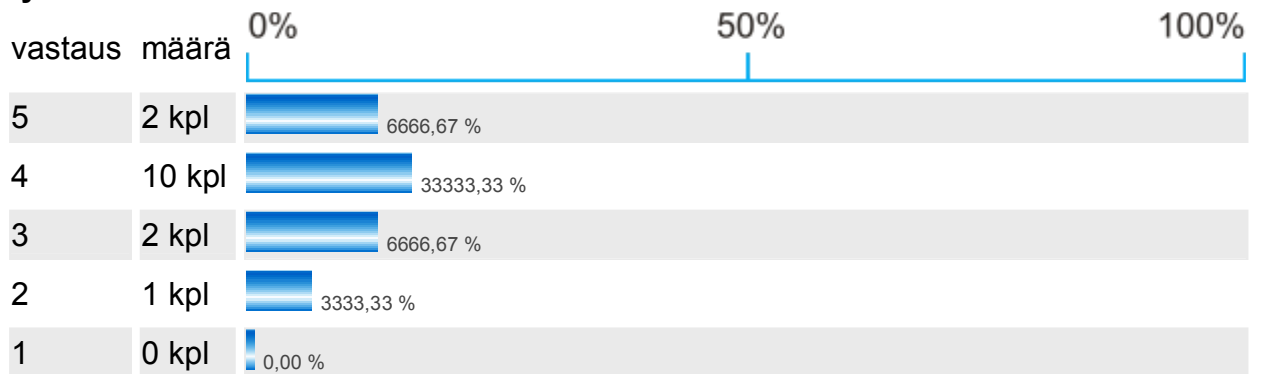
hyvin

huonosti

Kevätlukukausi 2008: 4) Arvioi miten koulutuksessa käytetyt opetus- ja työtavat sekä oppimisympäristöt ovat tukeneet kokonaisuutena oppimistasi

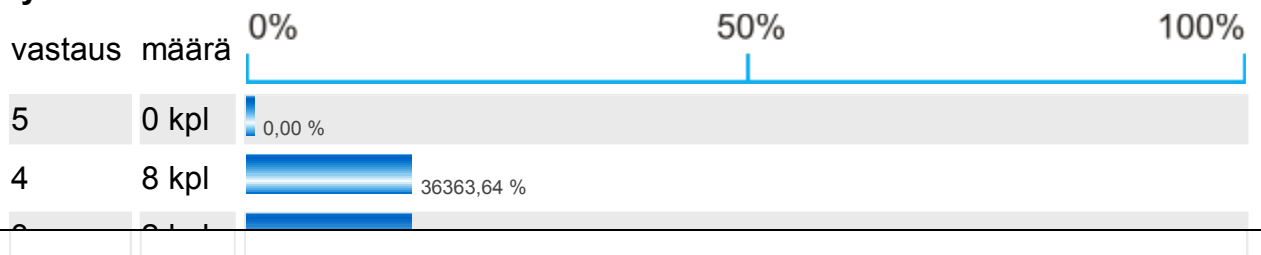
hyvin

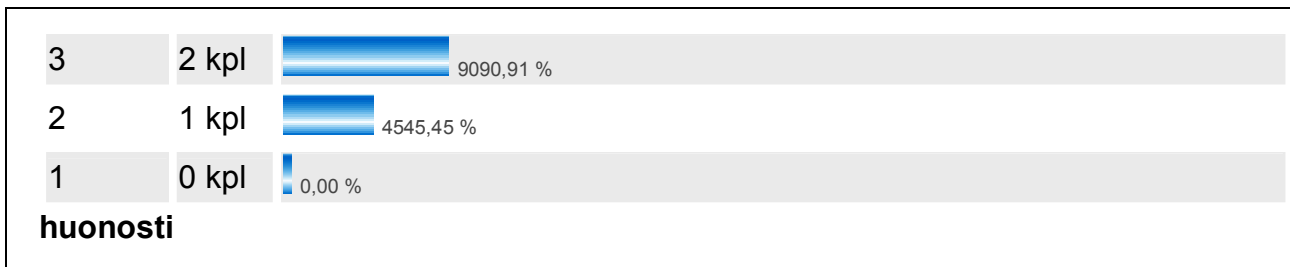

huonosti

Syyslukukausi 2008: 4) Arvioi miten koulutuksessa käytetyt opetus- ja työtavat sekä oppimisympäristöt ovat tukeneet kokonaisuutena oppimistasi

hyvin

Kun tämän kysymyksen tuloksia vertaa lähiopetusjaksojen saamaan palautteeseen, on tulos ennalta arvattava: lähipäivät ja –opetus ovat elintärkeitä opiskelijalle. Lähipäivistä kysyttiin: Arvioi lähiopetuspäivien merkitystä koulutuksessa”. Lisäksi opiskelijaa pyydettiin arvioimaan lähiopetuskurssien toteutusta (opetuksen laatu, järjestelyt). Lähiopetus sai yksipuolisen myönteistä palautetta molemmissa kysymyksissä. Kukaan ei kritisoinut lähiopetuspäiviä eikä lähiopetuksen laatua. Vastaukset on nähtävissä edellisessä luvussa esitetyssä internet linkissä, en kopioi vastauksia tähän tilaa säästääkseni.

Olen käynyt pitkiä keskusteluja Virta Illen opiskelijoiden kanssa. Puhe kääntyy aina ihaniin lähipäiviin, ja uskomattoman upeaan ryhmähenkeen, sekä hyviin ryhmäprojekteihin. Kun useimmat matkustavat lähipäiville toiseen kaupunkiin, on opiskelu ”täysipäiväistä” sekä ”täysi-iltaista”. Opiskelijat yöpyvät toistensa kotona, peruuttavat muut menonsa ja keskittyvät vain ja ainoastaan kurssikavereihinsa ja opetukseen. Monet projektit tehdään yhteistoiminnallisesti, jopa taideteosprojektit. Opiskelija Annika Linder kuvailee eräälle kurssille tehtyä taidenäyttelyprojektia: ” Oli luontevaa, että olimme Kennethin kanssa parit, koska molemmat olemme ruotsinkielisiä. Pitkien keskustelujen jälkeen päätimme ottaa aiheeksemme suomenruotsalaisuuden identiteetin tutkimisen. Lähestyimme aihetta kuvallisesti ensin, sitten kolmiulotteisesti rakennellen. Kävimme läpi aihetta myös ryhmän ulkopuolisen henkilön kanssa, saarella asuvan vanhan kalastajanaisen kanssa, jonka identiteetti yhdistyi Lucia –kulttuuriin. Tuloksena oli näyttelyssä esitelty veistos, jossa suomenruotsalaisuuden identiteettiä katsoja voi interaktiivisesti pohtia. parasta projektissa oli juuri kurssikaverin kohtaaminen, kolme vuotta kestävä koulutusohjelmassa sitä sitoutuu niin ryhmään ja oppii tuntemaan ryhmän ajattelua. Etäopiskelu tuntuu taas hetken raskaalta, ja sitä lievittämään otan Taikin kursseja, jotka on suunnattu pääaineopiskelijoille. Lopetin työt, koska minulla on kolme lasta ja alkoi tuntua liian raskaalta tehdä tätä kaikkea saman aikaisesti. Haen ensi vuoden keväällä taas ruotsinkielisestä koulusta kuvataiteenopettajan paikkaa uudella innolla.”

Opiskelijoiden kertomuksen muistuttavat paljon toisiaan, mutta selvää vaihtelua ilmenee, kun puhe kääntyy ajan hallintaan. Monet ovat vähentäneet opetustuntiansa määrää, jotkut (vain kaksi kuitenkin) lopettaneet työt kokonaan. Monen puheesta kuultaa uusi innostus taiteen tekemiseen: uusien tekniikoiden sekä aiheiden käsittely on antanut uskoa omiin kykyihinsä. Kenenkään en toistaiseksi ole vielä kuullut ryhtyneen vapaaksi taitelijaksi,

vaikka se on Taikin perusopiskelijoilla monilla välillä mielessä hyvän tuntuman taiteen tekemiseen saatuaan. Lopputyötä ei nähdä peikkona, mutta sitäkin useammin mainitaan ajan käytön haaste lopputyötä tehdessä. Aika ei meinaa riittää muiden opintojen loppuunsaattamiseksi. Motivaatio-ongelma ei pahemmin nouse keskusteluissa esille, vaan prosessi nähdään mahdollisena tehdä, ja aihekin löytyy suhteellisen helposti.

7. Mitä Virran jälkeen? Kehitysehdotuksia

Kuten edellä kuvatussa ilmenee, korostuu Virt@-koulutuksen toteutuksessa yhteisöllinen oppiminen, tiimi- ja projektityöskentely ja osallistujien moni- ja laaja-alainen asiantuntijuus. Yhteisöllinen oppimisprosessi tukee yksilön merkityksellistä oppimista. Toisaalta yhteisöllisen ja tiimityöskentelyn rinnalla opetuksen ja opiskelun järjestämisessä korostetaan opiskelijoiden ja opettajien mahdollisuutta vaikuttaa omaan toimintatapoihinsa. Yleisellä tasolla [Virt@-](#) koulutuksen keskeiseksi kysymykseksi nouseekin, kuinka yhdistää opiskelijoiden ja opettajien henkilökohtainen valinnan vapaus (yksilöllisyys) yhteisölliseen ja vertaisryhmässä tapahtuvaan työskentelyyn ja oppimiseen.

Mutta mitä Virran jälkeen? Virta koulutusohjelma on järjestetty kolme kertaa, jokaisen kestäessä kolme vuotta. Opetusministeriön erillisrahoitus loppuu, eikä neljättä Virtaa ole näköpiirissä. Epäpäteviä kuvataiteen opettajia on yhä vähemmän, vaikka virkoja on tarjolla enemmän kuin vuosikymmenen alkupuolella. Se on ainakin varmaa, että verkko-opetusta jatketaan myös nyt alkavalla Aaltoyliopiston kaudella. Kansainvälistyminen on käsin kosketeltavaa, jo se pakottaa kehittämään uusia verkko-opiskelumuotoja kuvataiteen kentälle. Nyt keväällä 2009 Virran kohtaloa aletaan pohtimaan, vaikka näyttääkin siltä ettei se jatku. Mitä voisimme oppia Virran verkko-toteutuksesta? Miten voisimme kehittää kuvataiteen verkko-opetusta edelleen? Olisiko aika vähentää lähiopetusta ihan perusopiskelijoiltakin, ja ottaa suuri harppaus eteenpäin: perusopiskelijatkin saisivat osan opetuksesta Moodlen kaltaisessa ympäristössä?

Tähänastisten kokemusten ja arviointitulosten perusteella näyttää opettajiston mukaan siltä, että seuraavat elementit ovat verkkotyöskentelyssä tärkeitä:

- kurssien selkeä, ositettu sisältörakenne ja aikataulutus
- erilaiset menetelmät seurata ja ohjata opiskelijan opintoja ja oppimista
- jatkuva ja oikein ajoitettu palaute ja arviointi
- erilaiset keinot tehdä läsnäolo ja osallistuminen näkyväksi
- kontaktina tapahtuvan opetuksen, tuutoroinnin ja vertaisryhmätyöskentelyn yhdistäminen verkkotyöskentelyyn (määrä, ajoitus)

- kuvallisuuden lisääminen tiedonrakentelussa (alan asiantuntijuuden ominaispiirteiden tunnistaminen ja vahvistaminen)
- vertaisryhmän ja akateemisen/ammattillisen yhteisön olemassaolon tekeminen näkyväksi, eläväksi ja houkuttelevaksi (ammatti-identiteetin rakentaminen verkossa)

Monet yllä mainituista asioista vaikuttavat siihen miten hyvin opiskelija kykenee toteuttamaan henkilökohtaisen opintosuunnitelmaansa, mutta ne tekevät myös edistymisen ja oppimisen näkyväksi. Tämä puolestaan auttaa opiskelijaa reflektoimaan ja arvioimaan oppimistaan ja ymmärtämään tiedonrakentamisen prosessia verkkotyöskentelyssä.

Opiskelu Virt@ ohjelmassa merkitsee opiskelijalle myös ammatillisen identiteetin/ identiteettien rakentamista, oman paikan etsimistä ammattikentällä ja -yhteisössä. Mutta millainen kuva ammattikentästä ja – yhteisöstä verkko-opiskelussa rakentuu, kuinka innostavana tai tavoittelemisen arvoisena opiskelija ne näkee? Virta III:n kyselyiden perusteella voidaan sanoa, että verkko-opiskelu sinänsä on koettu haastavana, vaikkakin tietotekniset taidot ovat karttuneet todella nopealla tahdilla koulutuksen aloittamistasosta. Lähipäivien tärkeys korostuu, nähdäkseni tätä kuilua voitaisi kuroa umpeen tekemällä verkko-opiskelusta enemmän visuaalista ja ”todentuntuista”. Monet verkko-opetusalueet ovat hyvin tekstipohjaisia käyttöliittymiä. Ne ”vieraannuttavat” fyysisestä olemisesta ja tekemisestä.

Yksi mahdollisuus olisi etsiä Second Life tyyppisiä visuaalisia alustoja, joissa kuvan julkaiseminen ja 3D:nä oleminen on luonnollisempaa. Olisi ensiarvoisen tärkeää saada opiskelija sitoutumaan oppimisympäristöön samalla tavalla kuin nykyisin sitoudutaan Facebookiin: alusta koetaan MINUN omaksi huoneeksi, olen kiinnostunut MINUN ystävästäni, ja omieni tekemisistä. Esim. Moodlessa käydään vierailemassa pakon edessä, mutta Facebookiin tahdotaan mennä jokaikisessä välissä. Jos koulutusalueet innostaisivat samanlaiseen ”oleiluun” netissä, olisi yhteisöllisyyden muodostuminen luonnollisempaa. Videoneuvottelujen mahdollistaminen on ensimmäinen askel, mutta siihenkin on haastavaa saada omat teokset esille mahdollisimman suotuisalla tavalla. Teosten ja harjoitustöiden esittely verkkogallerioissa on vielä aivan lapsenkengissä. Useat teokset vaativat kolmiulotteista havaintoa, ja toimivat vain ja ainoastaan ajassa ja paikassa. Videoiden ja virtuaaliympäristöjen tehtäväksi voisi tulla paikkamaan tätä kuilua.

Koulutuksen avoin ja kannustava ilmapiiri on varmasti hyvä lähtökohta tässä prosessissa, mutta tarvitaan vielä tutkimusta siitä miten prosessi rakentuu ja miten sitä voidaan tukea, kun opiskelu tapahtuu verkkoyhteisössä.

8. Linkit ja lähteet

Taideteollinen korkeakoulu/ Taidekasvatus
<http://www.taik.fi/osastot/taidekasvatus.html>

Virt@ -koulutus
<http://virta3.uiah.fi/>

Virt@ Illen kolmen lukukauden palautteet
<https://secure.uiah.fi/lukukausipalaute/index.php?page=selaa>

Artikkelit:

Martti Raevaara & Jan Kenneth Weckman

2007 Interlinking studio and VLE - new ways to international collaboration in art and design education. 18/07 Cumulus Working Papers, Schwäbisch-Gmünd. Publication Series G, University of Art and Design Helsinki 2007.

Martti Raevaara

2007 Developing e-learning – reforming ways of international cooperation in education. The Book of Abstracts Educa Online Berlin 2007 (under ISBN number) and Conference CD.

2007 Reforming International Cooperation in Education. CHECKpoint eLearning (ISSN 1613- 4710), and wider version <http://www.checkpoint-elearning.com/article/4741.html>

2007 Interlinking studio and VLE – rethinking methods of teaching. Designs On eLearning Proceedings 2007. Publication on CDrom (ISBN: 978-0-9541439-7-8), University of the Arts London.

2007 (coming) Interlinking studio and VLE – promoting a dual space for international cooperation in art and design education. Article in Journal of Arts and Humanities in Higher Education. The article bases on the presentation in Interface: Virtual Environments in Art, Design and Education conference in Dublin 6.-7.9.2007.

2007 Developing teaching practices of e-learning in art and design education. InSEA Congress publication on CDrom, Heidelberg and Karlsruhe.

2006 Virtaa verkosta – kuvataiteen opettajankoulutus verkko-opiskeluna. Teoksessa Kaisa Kettunen, Mirja Hiltunen, Sirkka Laitinen & Marja Rastas

(ed.) 2006: Kuvien keskellä – Kuvataideopettajaliitto 100 vuotta. Helsinki: LIKE.

2006 Developing course production and teaching practices of e-learning in art and design. Designs on eLearning Online Conference 2006 publication. University of the Arts London.

2005 Web-based art teacher training – Virt@-programme exploring new channels for art and design education. In Corte-Real, E, Duarte, C. & Rodrigues, F.C. (ed.): Proceedings of the 2th International meeting, Science of Design, Pride and Pre-design, the Cultural Heritage and the Science of Design. IADE, Lisbon.

2005 Web-based art teacher training – reform of practices in art and design education. In Claudio Saccone (ed.): ICT and Communicating Cultures. Neothemi. Campobasso: Università degli Studi del Molise.

2004 The Virt@ - exploring new channels for art teacher training. In Seija Karppinen (ed.): Cultural Heritage and ICT. Theory & Practice. Neothemi. Studia Paedagogic 32. Helsinki: University of Helsinki.

2004 The Finnish Point Of View: Background And Topical Issues Of Art Education. In Joachim Kettel (ed.): Künstlerische Bildung nach Pisa. Beiträge zum internationalen Symposium Mapping Blind Spaces - Neue Wege zwischen Kunst und Bildung. Athenea-Verlag.

2003 The Virt@ on the Net – exploring new ways for art teachers training: LLinE, Life Long Learning in Europe, 3/2003, KVS Foundation in co-operation with the Finnish Adult Education Research Society, Finland.

Seija Tuupanen

2007 Artist-Teachers' Stories – Portfolio as a Narrative Process in the Web-Environment. In Marja Kankaanranta, Anna Grant & Pirjo Linnakylä (ed.)

2007: ePortfolio. Adding Value to Lifelong Learning. Jyväskylä: Institute for Education Research and Agora Centre, University of Jyväskylä.